

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonnävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonnävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta (HE 137/2021 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Risto Sakki, valtiovarainministeriö
- valtiovarainministeri Roger Höglund, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- hallintopäällikkö John Eriksson, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- lakimies Thomas Löfwenhierta, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- vanhempi oikeusasiantuntija Niclas Slotte, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- rahoituspäällikkö Conny Nyholm, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- professori Olli Mäenpää
- professori Janne Salminen
- professori Markku Suksi

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonnävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annettua lakia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esitykseen sisältyvissä säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotusta on tarkasteltu yhdenvertaisuuden kannalta. Hallituksen käsityksen mukaan laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 2/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annettua lakia siten, että yksityishenkilöiden ja muiden kuin arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkittyjen oikeushenkilöiden tilaamien lehtien maahantuonnille muualta Suomesta tai muista Euroopan unionin jäsenvaltioista Ahvenanmaan maakuntaan luodaan normaalista lehtikohtaisesta menettelystä poikkeava valinnainen kevennetty menettely. Menettelyssä lehtien vastaanottaja antaa ilmoituskauden tuonnista useiden lehtikohtaisten ilmoitusten sijasta kerralla yhden kokoavan ilmoituksen.

(2) Ehdotettu muutos liittyy 1.7.2021 voimaan tulleisiin lainsäädännön muutoksiin, joilla poistettiin vähäarvoisten, enintään 22 euron arvoisten tavaralähetysten maahantuonnin verovapaus. Verovapauden poistamisen vuoksi esimerkiksi lehtien maahantuonti tuli verolliseksi. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että tulli-ilmoitusta ja verojen maksamista koskevat normaalit menettelyt hankaloittavat lehtien maahantuontia Ahvenanmaan maakuntaan erityisesti Ruotsista ja muista EU:n jäsenvaltioista.

(3) Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin tarkastellut kysymystä lehden vastaanottajan velvollisuudesta antaa veroilmoitus maahantuotavista sanoma- ja aikakauslehdistä perustuslain 12 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklassa turvautun sananvapauden kannalta. Lehtien tilaamiseen ja hankkimiseen kohdistuva tavanomainen arvonlisäverovelvollisuus ei perustuslakivaliokunnan mukaan sellaisenaan merkinnyt ennakkollista estettä eikä muutoinkaan muodostunut perusoikeutena turvautun sananvapauden kannalta ongelmalliseksi rajoitukseksi. Tuolloin ehdotettu verotusmenettely, johon sisältyi velvollisuus antaa veroilmoitus maahantuotavista lehdistä ja maksaa lehdistä suoritettava maahantuonnin arvonlisävero, saattoi kuitenkin tosiasiallisesti vähentää merkittävästikin kuluttajien halukkuutta tilata lehtiä, mikä ei ole sananvapauden toteutumisen kannalta merkityksellistä. Valtiovarainvaliokunnan olikin perustuslakivaliokunnan mukaan tämän vuoksi syytä arvioida, voitaisiinko säännöksen soveltamisalaa rajata tai ehdotettu arvonlisäverovelvollisuus toteuttaa kevyemmässä ja vähemmän viestin vastaanottamista ennakkollisesti rajoittavassa menettelyssä, ja selvittää mahdollisuus toteuttaa sääntely soveltamisalaltaan rajatumpana. Tuolloin hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely olisi kuitenkin ollut käsiteltävissä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 19/2014 vp, s. 3). Sääntelyä muutettiin sittemmin merkittävästi valtiovarainvaliokunnan mietinnön (VaVM 20/2014 vp) pohjalta.

(4) Nyt ehdotetulla muutoksella pyritään helpottamaan lehtien maahantuontiin liittyviä menettelyjä. Sääntelyn tavoitteet kytkeytyvät sananvapauden toteuttamisedellytysten vahvistamiseen, eikä sääntelyn sisällöstä tältä osin ole huomautettavaa. Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen hallituksen esityksessäkin (s. 6) mainittuun seikkaan, että Ahvenanmaan kielellinen asema huomioon ottaen ahvenanmaalaisilla on erityisen suuri tarve tilata ruotsinkielisiä sanoma- ja aikakauslehtiä. Arvioiden mukaan valtaosa Ahvenanmaalle tuotavista sanomalehdistä tuodaan muualta Suomesta ja Ruotsista. Valiokunta on aikaisemmin pitänyt tuolloin ehdotetun sääntelyn mahdollista Ahvenanmaalle tilattavien lehtien määrää vähentävää seurausta valitettavana Ahvenanmaan erityisasema ja kielelliset oikeudet huomioon ottaen. Valiokunnan mukaan tällainen seuraus ei olisi ollut sananvapauden toteutumisen kannaltakaan ongelmatonta (PeVL 19/2014 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunta pitää hyvin tärkeänä, että sääntelyn vaikutuksia seu-

Valiokunnan lausunto PeVL 2/2022 vp

rataan, ja ehdottaa valtiovarainvaliokunnan vakavasti harkitsevan seurantaan koskevan lausuman hyväksymistä.

(5) Ehdotettu kevennetty menettely koskee etämyyntinä hankittavia ja toimitettavia lehtiä, jos ostajana on luonnollinen henkilö, jonka mahdollisesti harjoittamaan liiketoimintaan tuonti ei liity, tai oikeushenkilö, jota ei ole merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin veron suorittamisvelvollisuuden syntymishetkellä. Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan sääntelyn soveltamisala on johtanut hankaluuksiin esimerkiksi kirjastoihin tilattavien lehtien suhteen. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan kirjastot ovat merkityksellisiä perustuslain 16 §:n 2 momentissa julkiselle vallalle säädetyin velvollisuuden turvata jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä kannalta (HE 309/1993 vp, s. 64, ks. myös PeVM 14/2020 vp, s. 6). Tämä seikka samoin kuin sääntelyn merkitys sananvapauden kannalta huomioon ottaen sääntelyä olisi perusteltua EU-lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa muuttaa niin, että lehtien tilaaminen kirjastoihin olisi ehdotetun menettelyn piirissä.

(6) Ahvenanmaan itsehallintoa koskevat asiat kuuluvat perustuslakivaliokunnan toimialaan, minkä vuoksi valiokunta kiinnittää huomiota myös nyt käsiteltävää lakiehdotusta koskevan asiantuntijakuulemisen yhteydessä valiokunnan tietoon saatettuihin näkökohtiin siitä, että vähäarvoisten lähetysten maahantuonnin verovapauden poistamisesta on aiheutunut käytännön hankaluuksia Ahvenanmaan maakunnassa. Valiokunta pitää hyvin tärkeänä, että näihin — nyt arvioitavaa lakiehdotusta laajemmalle ulottuviin — kysymyksiin pyritään löytämään ratkaisuja.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 2/2022 vp

Helsingissä 15.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd

jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Petri Honkonen kesk

jäsen Olli Immonen ps

jäsen Hilikka Kemppi kesk

jäsen Mikko Kinnunen kesk

jäsen Anna Kontula vas

jäsen Mats Löfström r

jäsen Jukka Mäkynen ps

jäsen Wille Rydman kok

jäsen Heikki Vestman kok

jäsen Tuula Väättäinen sd

varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala